

**rijksuniversiteit
groningen**

**faculteit gedrags- en
maatschappijwetenschappen**

De Impact van Psychosociale Assistentiehonden op de Levenskwaliteit van Jongvolwassenen met Mentale Problemen

Sabine Nijborg

S5784166

Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen

Master Orthopedagogiek

PAMA5166: Masterthese Orthopedagogiek

Versie 1

Onderzoeksbegeleider: Steffie van der Steen, dr.

Tweede beoordelaar: Rozemarijn van der Ploeg, dr.

27 mei 2024

Aantal woorden: 8216

Samenvatting

In de hedendaagse samenleving kampt een aanzienlijk aantal jongvolwassenen met psychosociale problemen, wat de vraag naar psychosociale assistentiehonden doet toenemen. Hoewel onderzoek aantoont dat deze bijzondere honden op verschillende levensdomeinen ondersteuning kunnen bieden, blijft de impact ervan op de kwaliteit van leven van hun eigenaren grotendeels onbekend. Dit onderzoek beoogde specifiek inzicht te verschaffen in de invloed van psychosociale assistentiehonden op het welzijn van jongvolwassenen, voor wie langdurige behandeling in de jeugdzorg ontoereikend bleek. Door middel van vragenlijsten werd allereerst data verzameld van 152 respondenten, waarvan er 10 gedurende een periode van drie maanden ook werden gevolgd. De bevindingen wezen op een significant verschil in de ervaren kwaliteit van leven tussen de groep die minstens twee jaar lang ondersteund wordt door een psychosociale assistentiehond en de groep met minder dan twee jaar ondersteuning. Hierbij rapporteerden diegenen die langer dan twee jaar ondersteuning ontvingen een hogere levenskwaliteit. Hoewel binnen de eerste drie maanden van ondersteuning geen significante verschillen werden vastgesteld van de kwaliteit van leven, was er een opwaartse trend zichtbaar. Voor toekomstig onderzoek wordt aanbevolen om een grotere meer diverse steekproef te gebruiken, om zo een diepgaander inzicht te verkrijgen in de volledige omvang van de effecten van psychosociale assistentiehonden op de kwaliteit van leven van jongvolwassenen.

Trefwoorden: psychosociale assistentiehonden, psychosociale problemen, jongvolwassenen, kwaliteit van leven

Abstract

In contemporary society, a significant number of young adults struggle with psychosocial issues, leading to an increased demand for psychosocial assistance dogs. Although research demonstrates that these special dogs can provide support across various life domains, their impact on the quality of life of their owner remains largely unknown. This study aimed to specifically shed light on the influence of psychosocial assistance dogs on the well-being of young adults for whom prolonged treatment in youth care proved inadequate. Data was initially collected through questionnaires from 152 respondents, 10 of whom were also followed over a period of three months. The findings indicated a significant difference in the perceived quality of life between the group that had been supported by a psychosocial assistance dog for at least two years and the group with less than two years of support. Those who had received support for more than two years reported a higher quality of life. Although no significant differences in quality of life were observed within the first three months of support, an upward trend was evident. For future research, it is recommended to use a larger, more diverse sample to gain a deeper understanding of the full extent of the effects of psychosocial assistance dogs on the quality of life of young adults.

Keywords: psychosocial assistance dogs, psychosocial issues, young adults, quality of life

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
Abstract.....	3
Inleiding.....	5
Methode.....	10
Design van het onderzoek.....	10
Doelpopulatie en onderzoekspopulatie.....	10
Procedure.....	12
Meetinstrumenten.....	12
Analyse.....	14
Resultaten.....	18
Handelingen die de psychosociale assistentiehond verricht.....	18
Verschil in kwaliteit van leven tussen de twee groepen.....	20
Kwaliteit van leven gedurende drie maanden.....	21
Omschrijving psychosociale assistentiehond.....	23
Discussie en Conclusie.....	27
Beperkingen.....	30
Aanbevelingen.....	31
Literatuurlijst.....	33
Bijlages A. Basisvragenlijst.....	37
Bijlage B. Kleine vragenlijst.....	41
Bijlage C. Codeerboeken.....	44

Inleiding

De prevalentie van psychosociale problemen is hoog bij jongvolwassenen (Rahman et al., 2023). Deze problemen kunnen zich ontwikkelen tot ernstige stoornissen (Lynam et al., 2007). Opvallend is dat driekwart van deze ernstige stoornissen in de volwassenheid, hun oorsprong vindt in de jongvolwassenheid (Kessler et al., 2007). In Nederland ervaart meer dan de helft van de jongvolwassen psychosociale problemen (Nederlands Jeugdinstituut, 2023), wat de urgentie benadrukt om effectieve ondersteuning te bieden. De traditionele behandelmethoden zijn niet altijd voldoende, vooral voor diegenen waarvoor langdurige behandeling in de jeugdzorg niet effectief is gebleven. Deze toename in psychosociale problemen heeft geleid tot een significante vraag naar ondersteuning, waarbij steeds vaker wordt gekeken naar honden die specifieke hulp kunnen bieden aan mensen met psychosociale problemen (Foltin et al., 2023). Deze specifieke honden, bekend als ‘psychosociale assistentiehonden’, zijn getraind om mensen met gediagnosticeerde mentale, psychosociale en/of sociale stoornissen, zoals angststoornissen, posttraumatische stressstoornis (PTSS), depressie, autisme, eetstoornissen, enzovoort te helpen (Lloyd et al., 2019). Bij het overwegen van deze vorm van ondersteuning is het belangrijk om de leeftijd van de honden in gedachten te houden, aangezien deze van invloed kan zijn op hun effectiviteit. Zo zijn honden na ongeveer twee jaar uitgegroeid en wat voorspelbaarder, wat relevant kan zijn voor de training en inzetbaarheid in ondersteunende taken (Hulphond, 2022).

Psychosociale problemen worden vaak geassocieerd met een verminderde kwaliteit van leven. Hoewel er verschillende definities zijn van het begrip ‘kwaliteit van leven’, benadrukken ze allemaal dat het dagelijks functioneren van een persoon niet nadelig mag worden beïnvloed door ongunstige factoren. Deze factoren kunnen zowel fysieke, psychosociale, cognitieve, als sociale aspecten van het functioneren beïnvloeden (Danckaerts et al., 2010). Bijvoorbeeld, iemand met een depressie kan moeite hebben met dagelijkse taken, sociale isolatie ervaren, concentratieproblemen hebben en sociale interacties vermijden. Deze psychosociale problemen kunnen aanzienlijk bijdragen aan een verminderde algehele kwaliteit van leven. In dit onderzoek verwijzen we naar ‘kwaliteit van leven’ als de subjectieve perceptie van een individu over zijn positie in het leven, waarbij aspecten zoals fysieke gezondheid, psychosociaal welzijn, cognitieve functie en sociale relaties worden meegenomen (Danckaerts et al., 2010).

Psychosociale assistentiehonden worden getraind om specifieke ondersteuning te bieden aan één persoon, hun eigenaar (Foltin et al., 2023). Onderzoek toont aan dat het hebben van

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

een psychosociale assistentiehond veel voordelen biedt voor fysieke, mentale en sociale gezondheid. Mensen met een psychosociale assistentiehond melden dat hun hulphond helpt bij het handhaven van hun gezondheid, zoals fysieke fitheid, voeding en het verminderen van risicovol gedrag (Lindsay & Thiyagarajah, 2021). Psychosociale assistentiehonden hebben diverse verantwoordelijkheden, variërend van fysieke en emotionele tot sociale taken, allemaal gericht op het verbeteren van het welzijn en de levenskwaliteit van de eigenaar (Foltin et al., 2023).

De voornaamste taken van psychosociale assistentiehonden omvatten het bieden van tactiele stimulatie om angst te verminderen, het onderbreken van dissociatie (toestand van verlaagd bewustzijn) door middel van stoten of pootjes geven, het voorkomen van ongewenst gedrag, handhaven van constant lichamelijk contact en het voorkomen van ongewenst contact met anderen (Lloyd et al., 2019; Tedeschi et al., 2010). Bovendien helpen deze honden bij het verbeteren van fysieke veiligheid, het opbouwen van empathie, het verbeteren van het humeur, het verminderen van stress en angst, het leggen van sociale contacten en het vergroten van zelfeffectiviteit (Lindsay & Thiyagarajah, 2021; Tedeschi et al., 2010). Daarnaast stimuleren psychosociale assistentiehonden hun eigenaar om het huis te verlaten, medicatie op tijd in te nemen en dragen zij bij aan een gevoel van veiligheid (Lloyd et al., 2019). Dit versterkt het gevoel van onafhankelijkheid en zelfvertrouwen, wat op zijn beurt sociale interacties bevordert (Gravrok et al., 2020). Deze honden helpen ook bij het toegang krijgen tot openbare plaatsen, reizen met het openbaar vervoer en het deelnemen aan sociale activiteiten die voorheen mogelijk niet zelfstandig werden ondernomen (Lloyd et al., 2019). Bovendien biedt het hebben van een psychosociale assistentiehond mogelijkheden om te werken en/of naar school te gaan, waardoor aanzienlijke economische voordelen kunnen worden behaald (Lloyd et al., 2019).

Onderzoek toont aan dat eigenaren van psychosociale assistentiehonden aan het einde van de plaatsingsperiode aanzienlijk minder depressie en stemmingsstoornissen vertonen (Gravrok et al., 2019). Deze periode, waarin de eigenaar en de assistentiehond voor het eerst samenleven, leren, werken en intensief trainen, is cruciaal voor de ontwikkeling van de band tussen beiden en het minimaliseren van risico's voor de hond. De duur van deze periode varieert afhankelijk van de trainingsprocedure van de organisatie, meestal van één week tot enkele maanden (Gravrok et al., 2019). Hetzelfde onderzoek benadrukt ook een significante afname van symptomen van PTSS, woede en depressie, evenals een toename van sociale steun en levenskwaliteit direct na de plaatsingsperiode. Deze gunstige resultaten bleven

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

consistent tijdens de follow-up na zes maanden (Gravrok et al., 2019). Ander onderzoek meldde een significante relatie tussen het hebben van een psychosociale assistentiehond en een verbeterde kwaliteit van leven en psychologische gezondheid (Rodriguez et al., 2020). Een belangrijk aspect van de relatie tussen psychosociale assistentiehonden en hun eigenaren was het fysieke gezelschap dat de hond bood. Mensen met een psychosociale assistentiehond ervaarden positieve effecten op integratie in de gemeenschap, communicatie met vrienden of vreemden en ontvingen positieve aandacht van omstanders. De respondenten beschreven hoe hun hond een positieve bijdrage leverde aan hun vermogen om vriendschappen te sluiten en sociaal actief te zijn (Rodriguez et al., 2020).

Interessant is dat de aanwezigheid van een psychosociale assistentiehond kan leiden tot een paradoxale dynamiek, waarbij zelfmoordpogingen, ziekenhuisopnames en het gebruik van medicatie afnemen, terwijl het gebruik van psychiatrische zorg juist kan toenemen. Deze ogenschijnlijke tegenstrijdigheid kan worden verklaard doordat eigenaren, geholpen door de gevoelens van veiligheid die psychosociale assistentiehonden bieden, nu in staat zijn hun afspraken bij te wonen (Lloyd et al., 2019). Het is belangrijk op te merken dat psychosociale assistentiehonden bedoeld zijn als aanvulling op bestaande geestelijke gezondheidszorg en niet als vervanging daarvan (Esnayra, 2007).

Eigenaren van psychosociale assistentiehonden ervaren daarnaast verschillende uitdagingen, ondanks de voordelen die deze honden bieden. Deze uitdagingen omvatten stressvolle situaties, zoals toegang tot openbare ruimtes die wordt geweigerd en het ongewenst storen van de hond door vreemden terwijl deze aan het werk is (Lloyd et al., 2019; Tsang et al., 2023). Daarnaast kunnen eigenaren overweldigd raken door de hoeveelheid informatie over het gedrag en de commando's van hun hond tijdens de training, wat kan leiden tot stress (Gravrok et al., 2019). Een andere uitdaging voor eigenaren is de inconsistentie in beleid met betrekking tot het gebruik van psychosociale assistentiehonden. Dit gebrek aan uniformiteit in regelgeving kan verwarrend en problematisch zijn voor eigenaren, aangezien ze te maken krijgen met verschillende richtlijnen en procedures afhankelijk van de locatie of instelling waar ze zich bevinden (Lindsay & Thiyagarajah, 2021). Verder ervaren eigenaren zorgen en verantwoordelijkheden met betrekking tot de reacties van anderen op hun hond. Dit houdt in dat ze te maken kunnen krijgen met ongewenste reacties en beoordelingen van het gedrag van hun hond (Rodriguez et al., 2020). Mensen kunnen bijvoorbeeld ongevraagd commentaar geven op de hond, ongepaste vragen stellen, of zelfs twijfels uiten over de noodzaak van de hond. Daarnaast kan het hebben van

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

een psychosociale assistentiehond voor mensen met psychische aandoeningen leiden tot het ervaren van stigma's, waardoor deze eigenaren soms terughoudend zijn om de rol van hun hond uit te leggen. Publieke voorlichting over de rol van moderne psychosociale assistentiehonden en bijbehorende gedragsregels zou kunnen helpen bij het verlichten van deze sociale toegankelijkheidsproblemen (Lloyd et al., 2019; Tsang et al., 2023). Deze verschillende ervaringen benadrukken de complexiteit van de relatie tussen psychosociale assistentiehonden en geestelijke gezondheidszorg. Hoewel er positieve effecten zijn, gaan deze gepaard met uitdagingen en tegenstrijdigheden, wat de relatie complex maakt. Veel eigenaren gaven echter expliciet aan dat de voordelen van het leven met een psychosociale assistentiehond voor hen opwegen tegen de nadelen (Rodriguez et al., 2020).

De beschikbare literatuur richt zich voornamelijk op onderzoeken die in het buitenland zijn verricht, waarbij Nederlands onderzoek ontbreekt. Deze buitenlandse onderzoeken betreffen vaak andere doelgroepen dan jongvolwassenen tussen de 16 en 30 jaar, waarop dit onderzoek zich richt. Het verkrijgen van meer inzicht in de handelingen die psychosociale assistentiehonden uitvoeren om de kwaliteit van leven te bevorderen, kan leiden tot een beter begrip van hun impact op de dagelijkse ervaringen en uitdagingen van jongvolwassen met specifieke ondersteuningsbehoeften. Door te begrijpen welke taken psychosociale assistentiehonden uitvoeren om de kwaliteit van leven te verbeteren, kan er meer inzicht worden verkregen in de voordelen van deze dieren voor deze specifieke doelgroep. Bovendien kan een beter begrip van de relatie tussen de duur van de ondersteuning door een psychosociale assistentiehond en de kwaliteit van leven helpen bij het identificeren van optimale interventieperiodes. Tegelijkertijd kan aandacht voor de effectiviteit van psychosociale assistentiehonden bijdragen aan het verkrijgen van de financiering ervan. De opleiding voor een psychosociale assistentiehond kost gemiddeld tussen de 25.000 en 40.000 euro (Rijksuniversiteit Groningen, 2023). Momenteel worden deze kosten vaak niet vergoed door zorgverzekeraars of gedekt door de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO), wat betekent dat slechts weinig (jonge) mensen de kans hebben om een psychosociale assistentiehond aan te schaffen, ondanks de duidelijke vraag die we zien op (bijvoorbeeld) crowdfunding platforms.

Dit onderzoek richt zich op het kaart brengen van de impact van psychosociale assistentiehonden op de kwaliteit van leven van jongvolwassenen tussen de 16 en 30 jaar. Het maakt deel uit van een groter onderzoek dat onderzoekt voor wie en wanneer een psychosociale assistentiehond passend is, aan welke voorwaarden moet worden voldaan, en

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

wat gemeenten en zorgverzekeraars nodig hebben om te beslissen over vergoedingen. Het specifieke doel van deze thesis is om te onderzoeken hoe psychosociale assistentiehonden de kwaliteit van leven van jongvolwassenen beïnvloeden, vooral in situaties waar langdurige behandeling in de jeugdzorg niet of onvoldoende effectief is gebleken.

De onderzoeksvraag die uit het bovenstaande voortvloeit, luidt: “Wat is de invloed van psychosociale assistentiehonden op jongvolwassenen tussen de 16 en 30 jaar, in vergelijking met hun situatie voordat zij ondersteund werden door een psychosociale assistentiehond?”

Om deze hoofdvraag te beantwoorden, zijn een aantal deelvragen geformuleerd:

1. Welke handelingen kan een psychosociale assistentiehond uitvoeren om de kwaliteit van leven te bevorderen?
2. Is er een verschil in de kwaliteit van leven tussen personen (16-30 jaar) die minder dan twee jaar worden ondersteund door een psychosociale assistentiehond, in vergelijking met degenen die langer dan twee jaar worden ondersteund?
3. Is er binnen de eerste maanden een verschil in kwaliteit van leven te zien bij personen (16-30 jaar) die recentelijk (minder dan zes maanden) ondersteuning krijgen van een psychosociale assistentiehond?
4. Hoe beschrijven personen (16-30 jaar) wat hun psychosociale assistentiehond voor hen betekent, vooral in vergelijking met degenen die minder dan twee jaar en degenen die langer dan twee jaar ondersteund worden?

Op basis van eerdere onderzoeken wordt verwacht dat het hebben van een psychosociale assistentiehond een aanzienlijke positieve invloed heeft op de kwaliteit van leven van jongvolwassenen tussen de 16 en 30 jaar. De aanwezigheid en ondersteuning van deze honden kunnen leiden tot verbeteringen in verschillende aspecten van het dagelijks leven (Lloyd et al., 2019; Tedeschi et al., 2010). Daarnaast wordt verwacht variaties te zien in de ervaren kwaliteit van leven tussen jongvolwassenen die korter dan twee jaar worden ondersteund door een psychosociale assistentiehond en degenen die langer dan twee jaar worden ondersteund (Gravok et al., 2019).

Methode

Design van het onderzoek

De centrale vraag “Wat is de invloed van psychosociale assistentiehond op jongvolwassenen tussen de 16 en 30 jaar?” werd onderzocht met behulp van vragenlijsten. Voor dit onderzoek is een combinatie van cross-sectioneel en longitudinaal design toegepast. In eerste instantie werd een eenmalige vragenlijst verspreid via verschillende kanalen, waarbij elke respondent eenmalig de vragenlijst kon invullen. Vanuit deze initiële groep werden tien respondenten geselecteerd om gedurende een periode van zes maanden tweemaal per maand dezelfde vragenlijst te ontvangen. In deze thesis worden hiervan de eerste drie maanden geanalyseerd. Dit longitudinale aspect biedt de mogelijkheid om informatie te vergaren over een uitgestrekte tijdsperiode. De respondenten kregen de mogelijkheid om de vragenlijst zelfstandig en onafhankelijk in te vullen. Dit gecombineerde ontwerp, met zowel een momentopname als een langdurige observatie, bood een manier om inzicht te verkrijgen in de patronen en ontwikkelingen in de relatie tussen psychosociale assistentiehonden en jongvolwassenen.

Doelpopulatie en onderzoekspopulatie

De onderzoekspopulatie omvatte jongvolwassenen in de leeftijd van 16 tot 30 jaar die op dat moment een psychosociale assistentiehond hadden, of zich in het proces bevonden om er een te krijgen. Werving en informatieverspreiding werden uitgevoerd via diverse kanalen, waaronder sociale media (Instagram, LinkedIn), e-mails via relevante organisaties (Hulphond Nederland, Dutch Assistance Dogs, Stichting Assistentiehond Nederland enz.) en het persoonlijke netwerk van de onderzoekers.

Uiteindelijk waren er 189 reacties op de basisvragenlijst. Van deze reacties voldeden 26 respondenten niet aan minstens één van de inclusiecriteria of gaven geen toestemming voor de verwerking van persoonsgegevens aan het begin van de vragenlijst. Daarnaast hadden 10 respondenten minder dan 40% van de vragenlijst ingevuld, waardoor hun bijdrage niet voldoende informatief was en daarom niet werd meegenomen in de analyse. Hierdoor resteerde een bruikbare dataset van 152 respondenten die de vragenlijst voldoende hadden ingevuld. Binnen deze groep hebben 140 respondenten de vragenlijst voor 100% ingevuld, terwijl de overige respondenten kwamen tot een invulpercentage tussen 62% en 90%. Ondanks dit gedeeltelijke invulpercentage werden deze respondenten toch opgenomen in de

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

analyse, aangezien zij substantiële informatie hebben verstrekt. Per deelvraag zou daarom worden aangegeven hoeveel respondenten de vragen hadden ingevuld.

Om de gegevens te analyseren, werden de antwoorden eerst uit Qualtrics geordend en gedownload in een Excel-bestand. Eerst werden de algemene gegevens verwerkt en werd er een onderscheid gemaakt tussen respondenten die minder dan twee jaar lang werden ondersteund door psychosociale assistentiehonden en respondenten die langer dan twee jaar werden ondersteund. De scheiding was gebaseerd op het aantal respondenten en de leeftijd van de hond, waarbij ongeveer een even aantal in beide groepen werd bereikt (75 respondenten in de groep met minder dan twee jaar ondersteuning en 78 respondenten in de groep met twee jaar over langer ondersteuning). Het overgrote deel van de respondenten identificeerde zich als een vrouw, tussen de 22 en 26 jaar en afkomstig uit Nederland (zie Tabel 1). Tien respondenten vulden de verkorte vragenlijst herhaaldelijk in, waarbij ook hier de meerderheid zich identificeerde als vrouw, met een gemiddelde leeftijd tussen de 22 en 30 jaar en afkomstig uit Nederland (zie Tabel 1).

Tabel 1

Schematische weergave van de Onderzoekspopulatie

Demografische kenmerken	< 2 groep	> 2 groep	Kleine vragenlijst
Gender	63	69	9
Vrouw	8	3	1
Man	4	4	-
Non-binair	-	1	-
Anders beschreven			
Leeftijd	11	8	1
Tussen de 16 en 18 jaar	21	16	1
Tussen de 19 en 21 jaar	33	37	4
Tussen de 22 en 26 jaar	10	16	4
Tussen de 27 en 30 jaar			

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

Culturele Achtergrond	70	76	9
Nederlands	-	1	-
Westerse-migratie	1	-	-
Niet-westerse achtergrond	4	-	1
Anders			

Procedure

Voor het uitvoeren van het onderzoek is ethische goedkeuring verkregen van de ethische commissie van de faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen (GMW). Daarnaast werd het onderzoek gefinancierd door Zorg Onderzoek Nederland, Medische Wetenschappen (ZonMw).

De werving van respondenten en de verspreiding van informatie over het onderzoek werd uitgevoerd via social media, e-mails naar relevante organisaties en het persoonlijke netwerk van de onderzoekers. Voordat respondenten de vragenlijsten invullen, werden ze uitgebreid geïnformeerd over het onderzoek, kregen ze uitleg over de vragenlijst, en werd expliciet om hun toestemming gevraagd om de verzamelde gegevens anoniem en vertrouwelijk te verwerken. Respondenten werd expliciet medegedeeld dat ze op elk moment konden stoppen met het invullen van de vragenlijst, en indien ze na voltooiing besloten niet langer deel te nemen, de mogelijkheid hadden om een e-mail te sturen voor het verwijderen van hun gegevens. Het invullen van de basisvragenlijst nam ongeveer 15 minuten in beslag.

Uit de basisvragenlijst zijn tien respondenten geselecteerd die bereid waren om herhaaldelijke vragenlijsten in te vullen. Deze selecte groep ontving tweemaal per maand de kleine vragenlijst. Op een vaste tijd ontvingen zij een sms waarin stond dat de vragenlijst klaarstond, gevolgd door een herinneringsmail een dag later. Deze kleinere vragenlijst, die tweemaal per maand werd ingevuld, was bewust beknopt gehouden om de invultijd te minimaliseren.

Meetinstrumenten

Voor deze thesis werden twee vragenlijsten gebruikt: de basisvragenlijst en een kleinere vragenlijst. Beide werden opgesteld door het onderzoeksteam, bestaande uit een universitair hoofddocent en ervaringsdeskundigen. Voor de vragen over de kwaliteit van leven werd gebruikgemaakt van de standaardvragenlijst Kidsscreen -10. Daarnaast werd de basisvragenlijst voorzien van feedback door twee studenten die bij het onderzoek betrokken

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

zijn. Beide vragenlijsten werden ontwikkeld en geïmplementeerd via het programma Qualtrics. De basisvragenlijst omvatte vijf onderdelen (zie Tabel 2). Deze thesis maakt gebruik van een selectief deel van de basisvragenlijst (in Bijlage A), namelijk de algemene gegevens, deel twee en drie vragen uit deel vijf.

Tabel 2

Schematische weergave van de Basisvragenlijst

Categorie	Soort vraag	Voorbeeld vragen	Ingevuld door
Deel 1 Algemene gegevens	Open en gesloten	‘In welke leeftijdscategorie val je?’ ‘Waar sta jij in het traject met jouw assistentiehond?’	152 respondenten
Deel 2 Kwaliteit van leven (afgelopen maand)	Schaal vragen variërend van nooit tot altijd	‘Heb je je in de afgelopen maand verdrietig gevoeld?’ ‘Heb je je in de afgelopen maand goed kunnen concentreren (oplettten)?’	152 respondenten
Deel 3 Idee psychosociale assistentiehond	Open en gesloten	‘Hoe kwam het idee van een assistentiehond op je pad?’	Niet van toepassing voor dit onderzoek
Deel 4 Financiering psychosociale assistentiehond	Open en gesloten	‘Hoe is (of wordt) jouw assistentiehond gefinancierd?’	Niet van toepassing voor dit onderzoek
Deel 5 Rol van de psychosociale assistentiehond	Open en gesloten	‘Welke taken voert jouw assistentiehond voor jou uit?’ ‘Op welke manier(en) heeft jouw assistentiehond verandering in jouw situatie gebracht?’	142 respondenten 133 respondenten

Daarnaast werd gebruikgemaakt van een kleinere vragenlijst, bestaande uit drie onderdelen (zie Tabel 3). Deze thesis maakt gebruik van een selectief deel van de kleinere

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

vragenlijst (zie Bijlage B), namelijk de algemene gegevens en de kwaliteit van leven vragen. Deze kleinere vragenlijst wordt ingevuld door respondenten die recentelijk een psychosociale assistentiehond hebben gekregen (minder dan 6 maanden geleden) of in het proces zaten om er één te krijgen.

Tabel 3

Schematische weergave van de Kleine Vragenlijst

Categorie	Soort vraag	Voorbeeld vragen
Algemene gegevens	Open en gesloten	‘Waar sta jij in het traject met jouw assistentiehond?’ ‘Hoe ging de samenwerking tussen jou en je hond in de afgelopen twee weken?’
Kwaliteit van leven (afgelopen maand)	Schaal vragen variërend van nooit tot altijd	‘Heb je je in de afgelopen 2 weken verdrietig gevoeld?’ ‘Heb je je in de afgelopen 2 weken goed kunnen concentreren (oplettend)?’
Activiteiten ondernomen	Open en gesloten	‘Welke van de onderstaande activiteiten heb je in de afgelopen 2 weken ondernomen?’

Analyse

Voor elk van de deelvragen zal hieronder worden beschreven hoe de analyse is verlopen.

Deelvraag 1: Handelingen die de psychosociale assistentiehond verricht.

In de basisvragenlijst waren twee open vragen gesteld over de specifieke handelingen die de psychosociale assistentiehonden uitvoeren om de kwaliteit van leven van hun eigenaars te verbeteren (zie Tabel 1). Voor elke vraag werd er een codeerboek opgesteld (Zie Bijlage C). Hierin staat een beschrijving van elke categorie, samen met een voorbeeld van een antwoord dat een respondent gaf. Bijvoorbeeld, ‘Deep Pressure Therapy’; omvat alle omschrijvingen waarbij het gewicht van de psychosociale assistentiehond wordt gebruikt om kalmerende druk op de respondent uit te oefenen, zoals “Kop op schoot”, “Op schoot liggen” en “Diepe druk”. Een ander voorbeeld is ‘Blokken’; dit omvat alle omschrijvingen waarbij de

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

psychosociale assistentiehond ervoor zorgt dat mensen op afstand blijven van de respondenten, zoals “Bufferen tussen mij en mensen op straat” en “Mensen blokkeren”.

Voor het codeerboek werden de identieke antwoorden van respondenten eerst onder dezelfde categorie gegroepeerd. Bijvoorbeeld, antwoorden als ‘signaleren’ werden gegroepeerd onder de categorie ‘signaleren’ en antwoorden als ‘minder angstig’ onder de categorie ‘minder angstig’. Antwoorden die niet identiek waren, werden geïnterpreteerd door de onderzoeker en onder de meest passende categorie geplaatst. Bijvoorbeeld, antwoorden zoals ‘er simpelweg zijn’ werden ondergebracht bij de categorie ‘maatje, minder eenzaam’, terwijl antwoorden zoals ‘ik durf weer in het OV’ werden gecategoriseerd onder ‘Ik durf weer iets te ondernemen’.

Na het categoriseren van de antwoorden zijn deze onderverdeeld in overkoepelende categorieën om meer inzicht te krijgen in de resultaten. Voor de vraag over de uitvoerende taken kwamen drie overkoepelende categorieën naar voren: ‘psychosociale ondersteuning en zelfredzaamheid’, ‘functionele ondersteuning en zorg’ en ‘emotionele ondersteuning’. Bij de vraag over veranderingen in de situatie van de respondent kwamen eveneens drie overkoepelende categorieën naar voren: ‘weer meer normaal leven’, ‘praktische aspecten’ en ‘emotionele aspecten’. Deze categorieën zijn vastgesteld, omdat ze het best een overkoepelende beschrijving boden van de bijbehorende categorieën.

Om de betrouwbaarheid van de codering te waarborgen, heeft de onderzoekssupervisor een steekproef van antwoorden gecodeerd aan de hand van de opgestelde codeerboeken. Hieruit bleek dat bij de eerste vraag een overeenstemmingspercentage van 91,67% werd bereikt, terwijl bij de andere vraag een percentage van 85,75% werd gehaald. Dit werd als voldoende beschouwd. Na het bespreken van de verschillen tussen de gecodeerde antwoorden, werden overeenstemmingen bereikt voor deze antwoorden.

Deelvraag 2: Verschil in kwaliteit van leven tussen de twee groepen.

In de basisvragenlijst werden negen schaalvragen opgenomen waarmee de kwaliteit van leven van de respondenten werd onderzocht. Om de antwoorden te analyseren, werden ze omgezet naar numerieke waarden van 1 tot 5, waarbij 1 een negatieve score vertegenwoordigt en 5 een positieve score. Deze gegevens zijn vervolgens verwerkt in JASP (Version 0.18.3; JASP Team, 2024), een statistisch analyseprogramma, waar de Cronbach’s alpha werd berekend om de interne consistentie van de schaal te beoordelen. De schaal voor de kwaliteit

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

van leven was intern consistent (negen items; $\alpha = 0.851$), wat aantoont dat de gebruikte vragen betrouwbaar was voor het meten van de kwaliteit van leven.

Na het berekenen van de Cronbach's alpha werd voor elke respondent in Excel het gemiddelde van de scores berekend. Hierna werd opnieuw gebruik gemaakt van JASP (Version 0.18.3; JASP Team, 2024) om een onafhankelijke t-test uit te voeren. Deze test werd gekozen omdat het geschikt is om te bepalen of de gemiddelden van twee steekproeven significant van elkaar verschillen. De eerste groep omvat respondenten die minder dan twee jaar werden ondersteund door psychosociale assistentiehond, terwijl de tweede groep bestaat uit respondenten die langer dan twee jaar worden ondersteund door hun assistentiehond. Hierbij werd het gemiddelde van de kwaliteit van leven beschouwd als de onafhankelijke variabele. Voordat deze analyse kon worden uitgevoerd, moesten drie aannames worden nageleefd. Ten eerste moest de afhankelijke variabele gemeten worden op interval- of rationiveau. Ten tweede moesten de personen binnen de twee groepen onafhankelijk van elkaar zijn. Ten derde moesten de gegevens een normale verdeling hebben (Stoker et al., 2020).

Deelvraag 3: Kwaliteit van leven gedurende drie maanden.

Om deze vraag te beantwoorden, werd er gebruik gemaakt van de kleine vragenlijst die zes keer was ingevuld door negen respondenten en vijf keer door één respondent. De antwoorden van de respondenten werden omgezet naar cijfers van 1-5, waarbij 1 een negatieve score vertegenwoordigt en 5 een positieve score. Vervolgens werd voor elk persoon, voor elk moment, het gemiddelde berekend. Deze gemiddelden werden vervolgens geordend per moment en verwerkt in JASP (Version 0.18.3; JASP Team, 2024), waar een herhaalde meting ANOVA (one-way) werd uitgevoerd. Hiermee werd onderzocht of er significante verschillen waren in de kwaliteit van leven over de tijd, rekening houdend met de herhaalde metingen binnen dezelfde respondenten. Voordat deze analyse kon worden uitgevoerd, moesten vier aannames worden nageleefd. Ten eerste dienden alle gegevens onafhankelijk van elkaar te worden verkregen. Ten tweede mochten er geen significante externe invloeden zijn op de afhankelijke variabele. Ten derde moesten de groepen die werden vergeleken een ongeveer normale verdeling hebben ten opzichte van de afhankelijke variabele. Ten slot moesten de varianties van elke groep in de afhankelijke variabele ongeveer gelijk zijn aan elkaar (Stoker et al., 2020).

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

Om de respondent waarvan een data miste toch mee te nemen in de resultaten, werd ervoor gekozen om de gemiddelde waarde van dat tijdstip van vier andere respondenten die op andere tijdstippen redelijk overeenkwamen met deze persoon te pakken (Elliot & Hawthorne, 2005). Verder bleek uit de resultaten dat de Mauchly's test significant was, wat er op kan wijzen dat de assumptie van sphericiteit geschonden was. Daarom werd er een Greenhouse-Geisser correctie uitgevoerd.

Naast het uitvoeren van een herhaalde meting ANOVA (one-way) werden er ook twee verschillende lijngrafieken in Excel opgesteld op basis van de gegevens. Eén grafiek toonde het gemiddelde van alle respondenten per tijdstip afzonderlijk, terwijl de andere grafiek het gemiddelde van alle respondenten per tijdstip toonde, inclusief de berekende helling. Bovendien werd voor elke respondent apart ook de helling berekend.

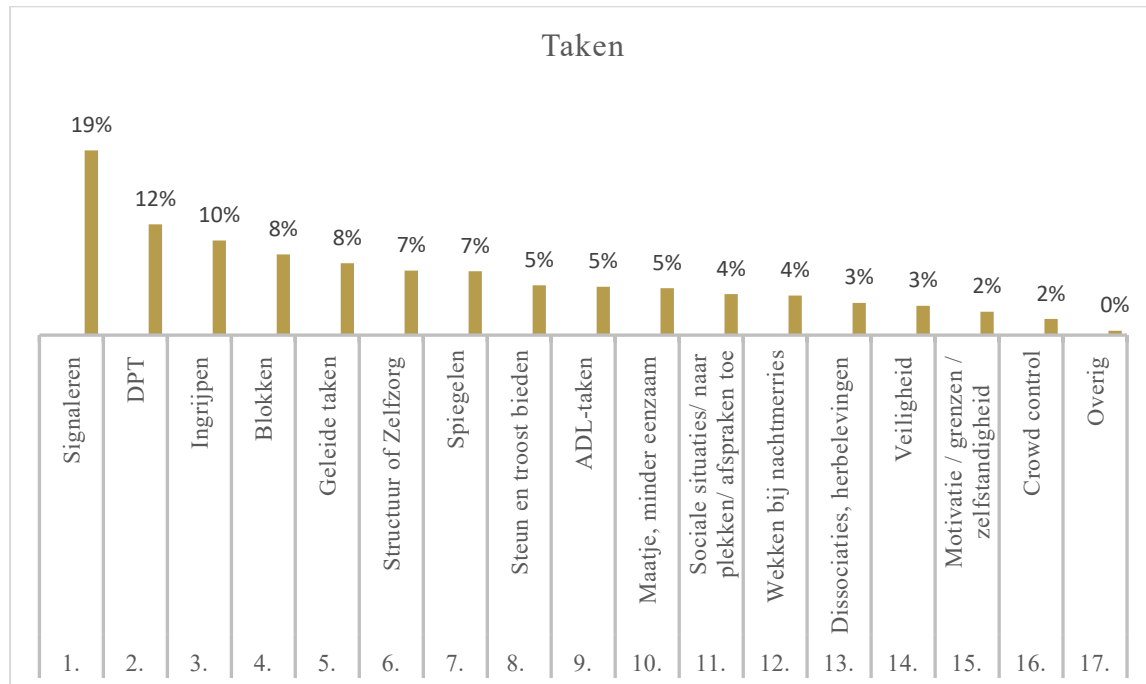
Deelvraag 4: Omschrijving psychosociale assistentiehond.

Bij de laatste vraag van de basisvragenlijst werd de respondenten gevraagd om in maximaal vijf korte punten te beschrijven wat hun hond voor hen betekent. Van de respondenten die de hond minder dan twee jaar hadden, hadden 67 respondenten deze vraag beantwoord. Bij respondenten die langer dan twee jaar een hond hadden, werd deze vraag 68 keer ingevuld. Om de verzamelde antwoorden overzichtelijk weer te geven, werd besloten om de reacties per groep te verwerken in een woordweb. Een woordweb is een visuele representatie waarbij woorden die vaker worden benoemd groter worden weergegeven dan minder frequente woorden. De grootte van de woorden werd dus automatisch aangepast aan hoe vaak een bepaald antwoord werd genoemd door de respondenten. Identieke antwoorden, zoals 'veiligheid' en 'zelfstandigheid', werden hiervoor eerst gegroepeerd en gecategoriseerd. Antwoorden die niet identiek waren, werden geïnterpreteerd en onder passende categorieën geplaatst. Zo werd bijvoorbeeld 'verbinding' ondergebracht bij de categorie 'Samen zijn' en 'Hij heeft mijn leven teruggegeven' onder 'Willen leven'. Slechts drie antwoorden werden niet gegroepeerd omdat ze te specifiek waren. De codering van de categorieën werd vervolgens gecontroleerd en goedgekeurd door een medestudent en de onderzoekssupervisor. Daarna werden voor elke categorie geteld hoe vaak deze voorkwam. Met behulp van de website 'Wordart.com' werden de woorden en hun frequentie verwerkt tot een woordweb.

Resultaten

Handelingen die de psychosociale assistentiehond verricht

Om te onderzoeken welke handelingen de psychosociale assistentiehond uitvoert, zijn twee open vragen uit de basisvragenlijst gebruikt. Bij de vraag over de uitvoerende taken is de categorie ‘signaleren’ verreweg het meest genoemd, wat te zien is in Figuur 1. De meest genoemde taken, zoals ‘signaleren’ (126 respondenten), ‘DPT (deep pressure therapy)’ (69 respondenten), ‘ingrijpen’ (58 respondenten), ‘spiegelen’ (24 respondenten), ‘dissociaties en herbelevingen’ (22 respondenten), ‘veiligheid’ (20 respondenten) en ‘motivatie, grenzen en zelfstandigheid’ (16 respondenten), kunnen worden gegroepeerd onder de overkoepelende categorie ‘psychologische ondersteuning en zelfredzaamheid’ (56%). Daarnaast kunnen de antwoorden worden onderverdeeld in de overkoepelende categorieën ‘functionele ondersteuning en zorg’ (30%) en ‘emotionele en sociale ondersteuning’ (18%). Binnen ‘functionele ondersteuning en zorg’ vallen taken zoals ‘blokken’ (55 respondenten), ‘geleidetaken’ (49 respondenten), ‘structuur of zelfzorg’ (44 respondenten), ‘ADL-taken’ (33 respondenten) en ‘crowd control’ (11 respondenten). Onder ‘emotionele en sociale zelfredzaamheid’, vallen taken zoals ‘maatje, minder eenzaam’ (32 respondenten), ‘steun en troost bieden’ (34 respondenten), ‘sociale situaties, naar plekken en afspraken toe’ (28 respondenten) en ‘wekken bij nachtmerries’ (27 respondenten). Verder waren er drie antwoorden geclassificeerd als ‘overig’, waarin taken als ‘helpen sneller keuzes te maken bij boodschappen doen’ en ‘omgaan met onverwachtse situaties/harde geluiden zoals een brandalarm, oorkappen komen brengen’ worden genoemd. Dit toont aan dat psychosociale assistentiehonden een breed scala aan taken uitvoeren om verschillende aspecten van het leven van hun eigenaars te ondersteunen.

Figuur 1*Uitvoerende taken*

Noot. De respondenten konden meerdere antwoorden op deze vraag geven. De weergegeven percentages weerspiegelen het relatieve voorkomen van specifieke taken onder de 651 verzamelde antwoorden op de betreffende vraag.

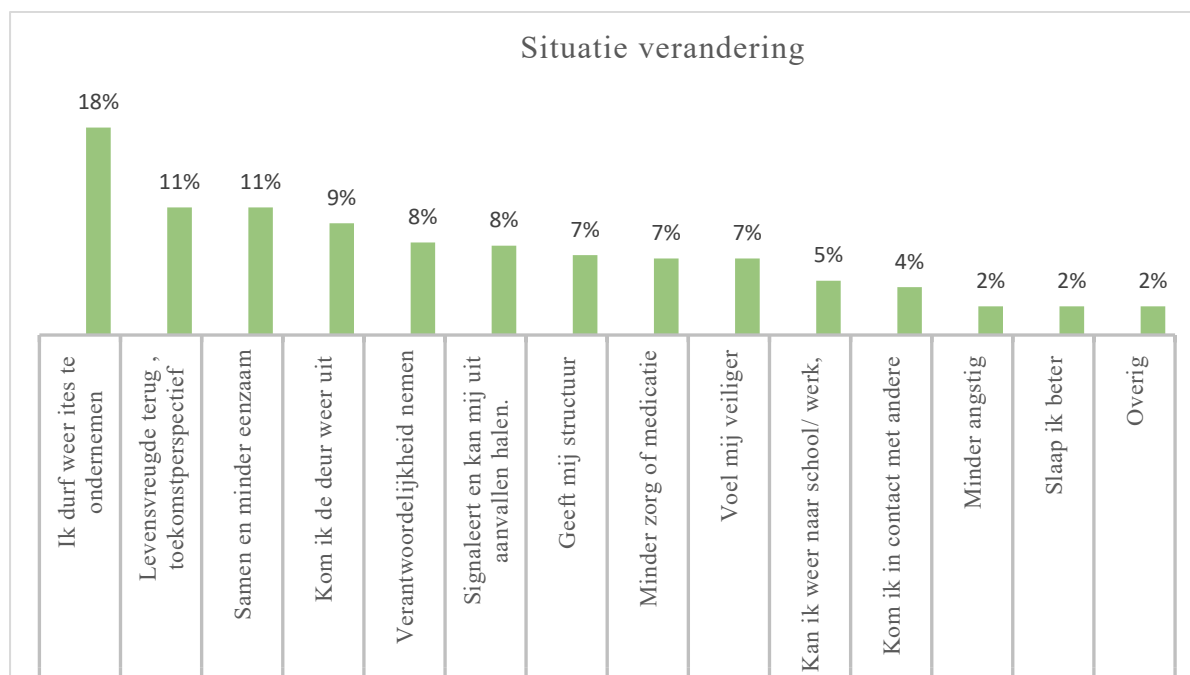
Bij de vraag over de verandering in de situatie blijkt de categorie ‘ik durf weer iets te ondernemen’ het vaakst genoemd te worden, zoals te zien is in Figuur 2. De resultaten kunnen worden onderverdeeld in drie hoofdcategorieën. De eerste categorie, ‘weer normaal leven’ (49%), omvat antwoorden zoals ‘ik durf weer iets te ondernemen’ (65 respondenten), ‘levensvreugde terug en toekomstperspectief’ (40 respondenten), ‘samen en minder eenzaam’ (40 respondenten) en ‘kom ik de deur weer uit’ (35 respondenten). De tweede categorie, ‘praktische aspecten’ (42%), omvat antwoorden zoals ‘verantwoordelijkheid nemen’ (29 respondenten), ‘signaleert en kan mij uit aanvallen halen’ (28 respondenten), ‘geeft mij structuur’ (25 respondenten), ‘minder zorg of medicatie’ (24 respondenten), ‘voel mij veiliger’ (24 respondenten) en ‘kan ik weer naar school of werk’ (17 respondenten). De derde categorie, ‘emotionele aspecten’ (8%), omvat antwoorden zoals ‘kom ik in contact met anderen’ (15 respondenten), ‘minder angstig’ (9 respondenten) en ‘slaap ik beter’ (9 respondenten). Tot slot is er de categorie ‘overig’, waarin antwoorden zoals ‘ik kan beter omgaan met mijn handicap door de taken die zij uitvoert’ en ‘Energie heb’ zijn opgenomen. Deze verbeteringen suggereren dat de taken die de assistentiehond uitvoert, een positieve

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

invloed hebben op verschillende aspecten van het leven van de eigenaars, waardoor zij meer zelfstandigheid, sociale betrokkenheid en emotioneel welzijn ervaren.

Figuur 2

Situatieveranderingen

Noot. De respondenten konden meerdere antwoorden op deze vraag geven. De weergegeven percentages weerspiegelen het relatieve voorkomen van specifieke taken onder de 369 verzamelde antwoorden op de betreffende vraag.

De veranderingen in de situatie van de eigenaars na de komst van een assistentiehond laten zien dat deze taken een positieve impact hebben op verschillende aspecten van hun leven. Ze ervaren meer zelfstandigheid, zijn socialer en voelen zich emotioneel sterker.

Verschil in kwaliteit van leven tussen de twee groepen

Om te onderzoeken of er een significant verschil is in de ervaren kwaliteit van leven tussen de twee groepen, die langer (> 2 jaar) en minder lang dan twee jaar (< 2 jaar) samen zijn met hun hond, is een t-toets uitgevoerd. De resultaten tonen aan dat de gemiddelde kwaliteit van leven van de groep die minder lang samen is met hun hond (< 2 jaar) ($M=2.929$; $SD=0.563$) was significant lager dan die van de groep die langer (> 2 jaar) samen is met hun hond ($M=3.198$; $SD=0.616$), ($t(150)=-2.807$; $p=.006$). Deze bevindingen suggereren dat personen die langer dan twee jaar worden ondersteund door hun psychosociale

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

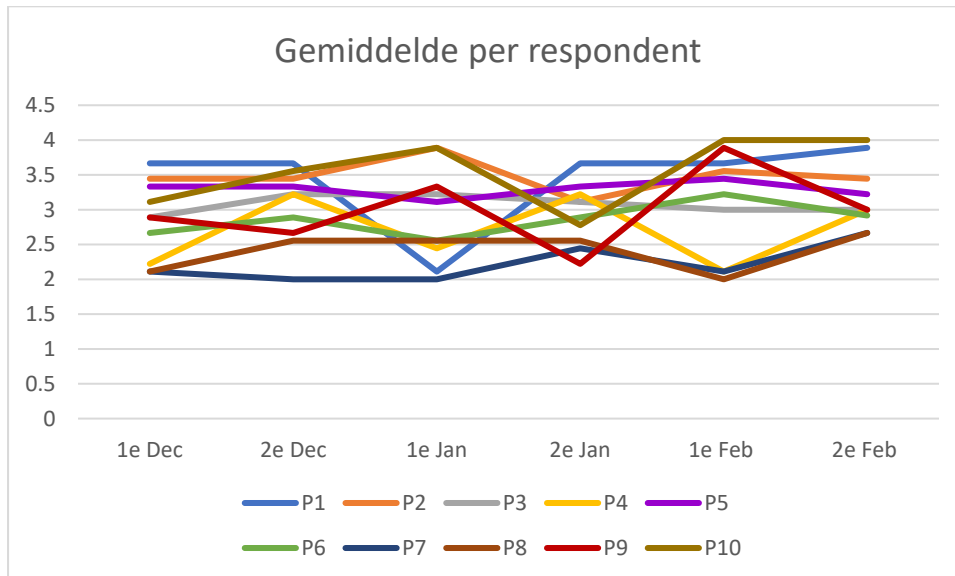
assistentiehond een hogere kwaliteit van leven ervaren in vergelijking met degenen die minder dan twee jaar ondersteund worden. Het verschil van 0.269 in gemiddelde kwaliteit van leven tussen de twee groepen duidt op een significante verbetering die voortvloeit uit langdurige ondersteuning door deze honden. Deze resultaten benadrukken de waarde van psychosociale assistentiehonden bij het verbeteren van de kwaliteit van leven voor jongvolwassenen met een onderliggende behoefte aan ondersteuning.

Kwaliteit van leven gedurende drie maanden

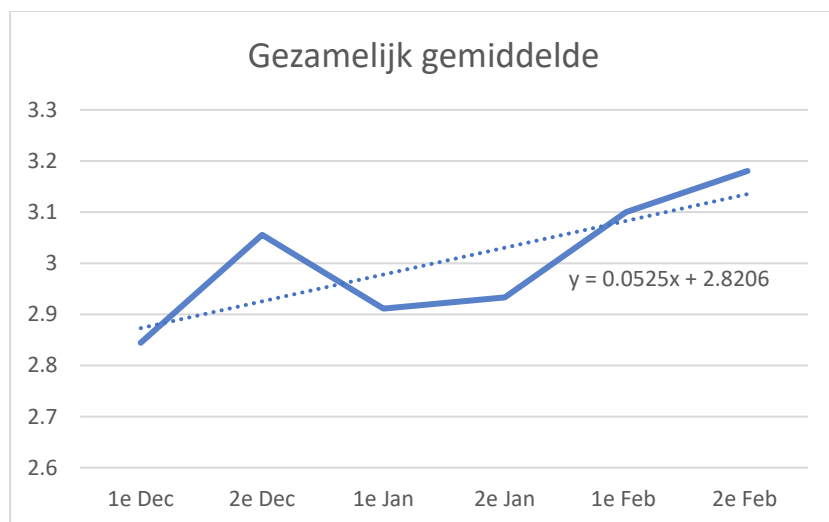
Om te onderzoeken of er een significante verandering is in de ervaren kwaliteit van leven gedurende drie maanden, werd een Repeated Measures ANOVA (one-way) uitgevoerd. De steekproef bestond uit tien respondenten die allen aan het begin van de eerste meting minder dan zes maanden ondersteund werden door een psychosociale assistentiehond. De resultaten van de herhaalde metingen ANOVA toonden geen significant hoofdeffect van tijd op de kwaliteit van leven. Het Greenhouse-Geisser-correctiemodel werd toegepast, waarbij de F-waarde (F_{GG}) 1.047 was, met aangepaste vrijheidsgraden ($df_{GG} = 2.317$) en een aangepaste som van kwadraten ($SS_{GG} = 0.821$). De p-waarde bleef echter niet significant ($p = .378$). Deze bevindingen suggereren dat het ontvangen van ondersteuning van een psychosociale assistentiehond binnen de eerste drie maanden geen significant meetbaar effect heeft op de kwaliteit van leven van jongvolwassenen (16-30 jaar).

Naast het uitvoeren van de ANOVA zijn er twee lijngrafiek gemaakt. In Figuur 3 wordt per tijdstip de gemiddelde score op de kwaliteit van leven van elke respondent weergegeven. Hierbij valt op dat bij de meeste respondenten aanzienlijke schommelingen te zien zijn, met uitzondering van respondent vijf, waar de scores relatief stabiel blijven. Dit resultaat is ook terug te zien in de helling van de lijn die de relatie tussen het tijdstip en het gemiddelde in kwaliteit van leven weergeeft. In Tabel 2 is de helling per respondent weergegeven. In de tabel is te zien dat zeven van de tien respondenten een opwaartse trend laten zien, terwijl twee respondenten een neerwaartse trend vertonen en één respondent een stabiel patroon vertoont. Figuur 4 toont een lijngrafiek van alle respondenten per tijdstip met de bijbehorende hellingen. Hierin is te zien dat het laatste tijdstip, tevens het hoogste punt (2e Feb), een stijging laat zien in vergelijking met de eerste meting, tevens het laagste punt (1^e Dec), met een dip in de metingen in januari. Deze bevindingen benadrukken het dynamische karakter van de relatie tussen psychosociale assistentiehonden en de kwaliteit van leven van hun eigenaren.

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

Figuur 3*Gemiddelde score per respondent***Tabel 2***Helling per respondent*

Respondent	Helling
P1	$y = 0,0762x + 3,1778$
P2	$y = -0,0127x + 3,5259$
P3	$y = -0,0063x + 3,0963$
P4	$y = 0,0381x + 2,5704$
P5	$y = 3,2963$
P6	$y = 0,0738x + 2,5981$
P7	$y = 0,1016x + 1,8667$
P8	$y = 0,0317x + 2,2963$
P9	$y = 0,0889x + 2,6889$
P10	$y = 0,1333x + 3,0889$

Figuur 4*Gezamenlijk gemiddelde per tijds punt***Omschrijving psychosociale assistentiehond**

Om te onderzoeken hoe respondenten hun psychosociale assistentiehond omschrijven, is er gebruik gemaakt van de punten die de respondenten hebben genoemd om te beschrijven wat hen hond voor hen betekend. Bij het analyseren zijn er voor de groep die minder dan twee jaar de hond heeft, 36 categorieën geïdentificeerd, terwijl voor de groep die langer dan twee jaar ondersteund wordt door de hond, 35 categorieën zijn vastgesteld.

De top tien van de groep die minder lang samen zijn met hun hond (< 2 jaar): 'veiligheid' (21 respondenten), 'mijn leven terug' (20 respondenten), 'steun' (17 respondenten), 'maatje' (17 respondenten), 'liefde' (15 respondenten), 'vrijheid' (12 respondenten), 'samen zijn' (10 respondenten), 'rust' (10 respondenten), 'minder eenzaam' (8 respondenten), 'zelfstandigheid' (7 respondenten) en 'vertrouwen' (7 respondenten). De top tien van de groep die langer (> 2 jaar) samen zijn met hun hond: 'veiligheid' (29 respondenten), 'maatje' (27 respondenten), 'liefde' (19 respondenten), 'willen leven' (19 respondenten), 'steun' (17 respondenten), 'samen zijn' (13 respondenten), 'rust' (12 respondenten), 'mijn alles' (11 respondenten), 'zelfstandigheid' (11 respondenten) en 'vrijheid' (10 respondenten).

Uit de analyse blijkt dat hoewel de top tien van meest genoemde woorden grotendeels overeenkomt tussen de twee groepen, maar er zijn subtiele verschillen in de rangschikking en benadrukking van bepaalde aspecten. Beide groepen noemen bijvoorbeeld 'veiligheid' als de meest voorkomende factor die hun relatie met hun psychosociale assistentiehond kenmerkt.

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

Dit benadrukt de universele behoefte aan geborgenheid en bescherming die de aanwezigheid van een assistentiehond biedt.

Respondenten die minder dan twee jaar ondersteund worden door hun hond, lijken echter meer de nadruk te leggen op het herstel van een gevoel van normaliteit en onafhankelijkheid, zoals blijkt uit de prominente aanwezigheid van woorden als ‘mijn leven terug’, ‘vrijheid’ en ‘steun’ in hun top tien. Aan de andere kant benadrukken respondenten die langer dan twee jaar ondersteund worden door hun hond, meer emotionele verbondenheid die ze ervaren. Dit is te zien aan de hogere frequentie van woorden als ‘liefde’, ‘maatje’ en ‘willen leven’. Verder vertonen de woorden buiten de top tien ook verschillen. De groep die minder dan twee jaar samen is met hun hond noemt vaker termen zoals ‘vertrouwen’, ‘toekomstperspectief’, en ‘onvoorwaardelijk’. Daarentegen benadrukt de groep die langer dan twee jaar samen is met hun hond, woorden zoals ‘mijn alles’, ‘zelfbewustzijn vergroten’, en ‘levensredder’. Om de gegevens overzichtelijk weer te geven, zijn in Figuur 5 en Figuur 6 woordwebben opgenomen met de categorieën. De meest genoemde woorden zijn hierbij het grootst afgebeeld. Deze analyse van de beschrijvingen van psychosociale assistentiehonden benadrukt niet alleen de diversiteit aan behoeften en ervaringen van de eigenaren, maar biedt ook inzicht in de evolutie van de relatie tussen eigenaar en psychosociale assistentiehond over tijd.

Figuur 5

Verbeelding van Psychosociale Assistentiehonden: minder dan twee jaar samenwerking in woorden.

Figuur 6

Verbeelding van Psychosociale Assistentiehonden: langer dan twee jaar samenwerking in woorden.

Discussie en Conclusie

De huidige studie had als doel om zicht te krijgen in de invloed die psychosociale assistentiehonden op de kwaliteit van leven van jongvolwassenen, waarbij langdurige behandeling in de jeugdzorg niet of onvoldoende effectief is gebleken. De eerste deelvraag richtte zich op de taken die psychosociale assistentiehonden uitvoeren. De resultaten laten zien dat deze honden voornamelijk gericht zijn op psychologische ondersteuning en zelfredzaamheid, zoals signaleren, DPT, en ingrijpen bij bijvoorbeeld paniekaanvallen of automutilatie. Deze bevindingen komen overeen met eerdere studies, zoals die van Grandin et al. (2019), die benadrukken dat psychosociale assistentiehonden specifiek worden getraind voor dergelijke taken. Daarnaast bieden de honden functionele ondersteuning en zorg, zoals geleide taken en het bieden van structuur, evenals emotionele en sociale ondersteuning, zoals troost en het wekken bij nachtmerries. Dit komt overeen met eerdere studies van Gravok et al. (2020) bij volwassenen met uiteenlopende ondersteuningsbehoeften, en met het onderzoek van Lloyd et al. (2019) bij verschillende leeftijdsgroepen, waar depressie, angsten, PTSS en paniekaanvallen naar voren kwamen als de meest gerapporteerde geestelijke gezondheidsproblemen. Dergelijke taken hebben aantoonbaar een positieve invloed op het leven van de eigenaren, zoals blijkt uit de veranderingen die de respondenten aangeven in hun situatie na de komst van een assistentiehond. Overeenkomstig met eerdere studies, zoals die van Solomon (2010) bij kinderen met autisme, Crowe et al. (2019) bij adolescenten met ontwikkelingsstoornissen en Wiggett-Barnard en Steel (2008) bij adolescenten met visuele beperkingen, laten de resultaten van dit onderzoek zien dat psychosociale assistentiehonden een positieve invloed hebben op het bevorderen van zelfstandigheid en sociale interactie met anderen. De eigenaren ervaren een toename in zelfstandigheid, herwinnen levensvreugde en toekomstperspectief, voelen zich minder eenzaam, voelen meer verantwoordelijkheid om voor zowel zichzelf als de hond te zorgen en ervaren minder angsten. Deze bevindingen suggereren dat psychosociale assistentiehonden een waardevolle rol kunnen spelen in het ondersteunen van mensen, waarbij ze verschillende aspecten van hun leven positief beïnvloeden.

De tweede deelvraag onderzocht het verschil in ervaren kwaliteit van leven tussen respondenten die minder dan twee jaar en degenen die langer dan twee jaar ondersteund worden door psychosociale assistentiehonden. De resultaten toonden aan dat de groep met langere ondersteuning (> 2 jaar) een hogere kwaliteit van leven ervaart dan de groep met kortere ondersteuning. Deze bevindingen benadrukken het belang van langdurige

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

ondersteuning door psychosociale assistentiehonden bij het verbeteren van de levenskwaliteit van jongvolwassenen.

De derde deelvraag onderzocht veranderingen in de kwaliteit van leven gedurende de eerste periode van ondersteuning. De resultaten toonden geen significante veranderingen in deze periode. Gravok et al. (2019) verzamelden gegevens gedurende anderhalf jaar bij individuen van diverse leeftijden en met uiteenlopende ondersteuningsbehoeften. Zij benadrukken dat het tijd kost om een relatie op te bouwen tussen eigenaren en hun psychosociale assistentiehonden. Aanvankelijk ervaarden de eigenaren uitdagingen bij het integreren van deze honden in hun leven, maar na verloop van tijd namen deze uitdagingen af, waarbij ze verwachtten dat ze verder zullen verminderen (Gravok et al., 2019). Dit suggereert dat de band tussen een psychosociale assistentiehond en zijn eigenaar een cruciaal aspect is voor het bevorderen van de kwaliteit van leven. Het opbouwen van deze band vergt tijd, waardoor de verbetering in de kwaliteit van leven geleidelijk voelbaar wordt.

Het onderzoek van Rintala et al. (2008) benadrukt echter dat eigenaren problemen kunnen ervaren met betrekking tot de behoeften van de hond, toegang tot openbare ruimte en hondengedrag, vooral in interacties met andere mensen. Daarnaast wijst het onderzoek van Mills (2017) erop dat hulphonde-eigenaren zonder zichtbare handicap, zoals psychische problemen, vaker worden geweigerd in publieke ruimtes dan eigenaren van hulphonden met zichtbare handicap. Dit kan leiden tot terughoudendheid om de hond mee te nemen, waardoor de effectiviteit van de ondersteuning door de hond afneemt. Dit kan resulteren in stagnatie of vermindering van de kwaliteit van leven, vooral aan het begin van de samenwerking.

Aangezien het huidige onderzoek de respondenten volgde gedurende de beginperiode van drie maanden van hun samenwerking met de psychosociale assistentiehond, kan dit verklaren waarom er nog geen significant verschil in kwaliteit van leven werd waargenomen. Ondanks het ontbreken van een significante veranderingen in deze korte periode, tonen eerdere bevindingen aan dat personen die langer dan twee jaar ondersteund worden door hun psychosociale assistentiehond een significant hogere kwaliteit van leven ervaren dan degenen die minder dan twee jaar ondersteuning ontvangen. Dit suggereert dat de aanwezigheid van psychosociale assistentiehonden wellicht samenhangt met een verbeterde kwaliteit van leven voor jongvolwassenen ondersteuningsbehoeften. Bovendien, op basis van de gegevens in Tabel 2 en Figuur 4, waarin een stijgende trend in de gemiddelde kwaliteit van leven gedurende de drie maanden zichtbaar is, kan voorzichtig worden geconcludeerd dat het welzijn van respondenten in de periode mogelijk is verbeterd. Deze bevindingen benadrukken

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

de potentiële waarde van psychosociale assistentiehonden bij het bevorderen van welzijn op lange termijn, maar verder onderzoek is noodzakelijk om deze bevindingen te bevestigen.

Een andere mogelijke verklaring voor het ontbreken van een positieve trend over tijd, kan te maken hebben met de meetmomenten. In Figuur 4 is een duidelijke dip te zien in januari, een periode die bekendstaat als uitdagend vanwege de nasleep van de feestdagen en de kortere dagen (Cheater, 2019). Dit kan ook de respondenten hebben beïnvloed. Hoewel de verschillen niet statistisch significant zijn, tonen de resultaten wel een opwaartse trend tussen de eerste en de laagste meting, evenals tussen de laatste en de hoogste meting. Deze bevindingen suggereren een herstel van de kwaliteit van leven na de dip in januari.

Uit de resultaten van deelvraag vier blijkt dat ‘veiligheid’ het meest genoemde woord is waarmee respondenten hun hond beschrijven, ongeacht de duur van de relatie. Daarnaast blijkt dat de manier waarop respondenten hun psychosociale assistentiehond omschrijven, afhangt van de duur van hun relatie met de hond. Respondenten die minder dan twee jaar hun hond hebben, benadrukken herstel en onafhankelijkheid met termen als ‘mijn leven terug’ en ‘vrijheid’. Zij waarderen vooral de functionele voordelen van de hond. Daarentegen benadrukken respondenten die langer dan twee jaar hun hond hebben, de emotionele aspecten van hun relatie, zoals ‘liefde’, ‘maatje’ en ‘willen leven’. Dit suggereert dat de hond na verloop van tijd een belangrijk emotioneel steunpunt wordt. Deze bevindingen suggereren dat de manier waarop een psychosociale assistentiehond wordt omschreven, verandert naarmate de jaren van ondersteuning verstrijken. Terwijl nieuwe eigenaren zich mogelijk meer richten op het herwinnen van autonomie en stabiliteit, ontwikkelen langdurige eigenaren een diepere emotionele band en betrokkenheid met hun hond.

Het onderzoek van Gravok et al. (2020) ondersteunt deze bevindingen door te benadrukken dat psychosociale assistentiehonden een positieve invloed hebben op verschillende aspecten van het leven van hun eigenaren, waaronder gezelschap, vertrouwen, sociale interactie en veiligheid. De diversiteit van taken die deze honden uitvoeren, weerspiegelt de uiteenlopende behoeften van hun eigenaren en benadrukt de unieke en veelzijdige rol die deze honden spelen in het dagelijks leven van mensen met ondersteuningsbehoeften. De manier waarop respondenten hun psychosociale assistentiehond beschrijven, bevestigt deze brede impact en de groeiende emotionele waarde van de honden naarmate de tijd verstrijkt.

Beperkingen

Het onderzoek heeft een aantal beperkingen die de interpretatie van de resultaten kunnen beïnvloeden. Allereerst kan de steekproefomvang een beperkende factor zijn, vooral bij het onderzoek naar de kwaliteit van leven gedurende drie maanden. Met slechts tien respondenten was de steekproef mogelijk niet representatief voor de bredere populatie van jongvolwassenen met een ondersteuningsbehoefte. Een grotere steekproefgrootte zou de generaliseerbaarheid van de bevindingen kunnen vergroten en een nauwkeuriger beeld kunnen geven van de effecten van langdurige ondersteuning door assistentiehonden. Dit zou kunnen bijdragen aan het verkrijgen van financiering voor deze assistentiehonden vanuit de zorgverzekering of de WMO, aangezien de psychosociale assistentiehond momenteel niet wordt vergoed vanwege onvoldoende bewijs van de effectiviteit (Helder, 2022).

Een andere beperking is de mogelijkheid van selectiebias (Lu et al., 2022), aangezien de respondenten vrijwillig hebben deelgenomen aan het onderzoek. Mensen die een positieve ervaring hebben gehad met hun psychosociale assistentiehond, kunnen eerder geneigd zijn geweest om deel te nemen, waardoor de resultaten mogelijk vertekend zijn. Het is belangrijk om zowel positieve als negatieve ervaringen in het onderzoek op te nemen, omdat dit een meer evenwichtige en nauwkeurige weergave geeft van de impact van assistentiehonden op het welzijn van hun eigenaren.

Een verdere beperking van het onderzoek is de toegepaste onderzoeksmethode, met name de zelfrapportage van respondenten. De perceptie van respondenten over hun kwaliteit van leven kan worden beïnvloed door verschillende factoren, zoals hun emotionele toestand op het moment van de enquête. Het gebruik van andere meetinstrumenten zou kunnen helpen om deze vertekening te verminderen en de nauwkeurigheid van de resultaten verbeteren. Hierbij kan gedacht worden aan fysiologische metingen, zoals het metingen van hartslag, bloeddruk, cortisolniveaus of andere fysiologische parameters om een indicatie te geven van de emotionele toestand en het welzijn van de respondenten (Sanders, 2006).

Tot slot kan de duur van het onderzoek een beperkende factor zijn geweest. Een deel van het onderzoek heeft zich gericht op een periode van drie maanden, wat mogelijk te kort is om significante veranderingen in de kwaliteit van leven te detecteren. Een langere onderzoeksperiode zou een meer uitgebreide evaluatie van de langetermijneffecten van psychosociale assistentiehonden mogelijk maken.

Ondanks deze beperkingen biedt dit onderzoek belangrijke inzichten in de rol van psychosociale assistentiehonden bij het ondersteunen van jongvolwassenen met een

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

ondersteuningsbehoefte. Het benadrukt de noodzaak van verder onderzoek om de effectiviteit van deze honden als ondersteuningsmiddel te evalueren en hun impact op de kwaliteit van leven van individuen beter te begrijpen.

Aanbevelingen

In het streven naar een dieper begrip van de rol en effectiviteit van psychosociale assistentiehonden, zijn er enkele aanbevelingen voor toekomstig onderzoek. Allereerst is het van belang om de diversiteit van de respondenten in de steekproef inzichtelijk te maken. Hoewel er onderzoeken bestaan die het effect van psychosociale assistentiehonden belichten (Bergen-Cico et al., 2018; Germone et al., 2019; Gee et al., 2023; Lloyd et al., 2019), ontbreekt het aan een diepgaande analyse van hoe psychosociale assistentiehonden mensen met verschillende problematieken beïnvloeden, zoals angsten, depressie of een combinatie van problematieken. Het verkrijgen van inzicht in de achtergronden van de respondenten kan waardevolle informatie opleveren over de diverse impact en uiteenlopende taken van deze dieren.

Verder is een longitudinaal onderzoek van belang. Door respondenten gedurende langere tijd te volgen, kunnen onderzoekers de ontwikkeling van de relatie tussen eigenaar en assistentiehond en de daaruit voortvloeiende effecten beter begrijpen. Dit biedt de mogelijkheid om een dieper inzicht te verkrijgen in de evolutie van deze relaties en de langetermijneffecten van het hebben van een psychosociale assistentiehond.

Ten slotte kunnen vergelijkende studies tussen verschillende interventies voor ondersteuning van jongvolwassenen waardevol zijn. Gee et al. (2023) benadrukken hoe dierondersteunde therapie kan worden toegevoegd aan andere evidence-based behandelingen, maar bieden geen vergelijking met diverse therapievormen, waaronder de ondersteuning van psychosociale assistentiehonden. Het vergelijken van andere vormen van therapie of ondersteuning biedt de mogelijkheid om inzicht te verkrijgen in de relatieve effectiviteit van verschillende benaderingen. Vergelijkende studies zouden bijvoorbeeld de effectiviteit kunnen onderzoeken van psychosociale assistentiehonden ten opzichte van traditionele therapieën zoals cognitieve gedragstherapie of medicamenteuze behandelingen bij jongvolwassenen. Door deze verschillende vormen van ondersteuning te vergelijken, kunnen onder andere zorgverleners, zorgverzekeraars en gemeenten (voor de financiering) beter geïnformeerd beslissingen nemen over welke interventies het meest geschikt zijn voor

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

verschillende individuele behoeften en omstandigheden van jongvolwassene met psychische problemen.

Met deze aanbevelingen in gedachten, kunnen toekomstige onderzoeken een dieper begrip verschaffen van de impact van psychosociale assistentiehonden en hun rol bij het verbeteren van de kwaliteit van leven van individuen met een onderliggende behoeften aan ondersteuning.

Literatuurlijst

- Bergen-Cico, D., Smith, Y., Wolford, K., Gooley, C., Hannon, K., Woodruff, R., Spicer, S., & Gump, B. (2018). Dog ownership and training reduces post-traumatic stress symptoms and increases self-compassion among veterans: Results of a longitudinal control study. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 24(12), 1166-1175.
<https://doi.org/10.1089/acm.2018.0179>
- Cheater, S. (2019). Promoting positive mental health. *International Journal of Health Promotion and Education*, 57(2), 112–114.
<https://doi.org/10.1080/14635240.2019.1579477>
- Crowe, T. K., Deitz, J. C., Winkle, M. Y., Nelson, R. A., & Woolf, J. (2019). Effects of Partnerships between Adolescents with Developmental Disabilities and Service Dogs. *The Open Journal of Occupational Therapy*, 7(1). <https://doi.org/10.15453/2168-6408.1520>
- Danckaerts, M., Sonuga-Barke, E. J. S., Banaschewski, T., Buitelaar, J., Döpfner Manfred, Hollis, C., Santosh, P., Rothenberger, A., Sergeant, J., Steinhausen, H.-C., Taylor, E., Zuddas, A., & Coghill, D. (2010). The quality of life of children with attention deficit/hyperactivity disorder: a systematic review. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 19(2), 83–105. <https://doi.org/10.1007/s00787-009-0046-3>
- Elliott, P., & Hawthorne, G. (2005). Imputing missing repeated measures data: how should we proceed?. *The Australian and New Zealand journal of psychiatry*, 39(7), 575–582.
<https://doi.org/10.1080/j.1440-1614.2005.01629.x>
- Esnayra, J. (2007). Help from man's best friend. psychiatric service dogs are helping consumers deal with the symptoms of mental illness. *Behavioral Healthcare*, 27(7), 30–2.
- Foltin, S., Glenk, L. M., Castro-Alonso, A., & Sacchini, S. (2023). Current perspectives on the challenges of implementing assistance dogs in human mental health care. *Veterinary Sciences*, 10(1). <https://doi.org/10.3390/vetsci10010062>
- Gee, N. R., Townsend, L. D., & Findling, R. L. (Eds.). (2023). *The role of companion animals in the treatment of mental disorders*. American Psychiatric Association Publishing.
- Germone, M. M., Gabriels, R. L., Guérin, N. A., Pan, Z., Banks, T., & O’Haire, M. E. (2019). Animal-Assisted Activity Improves Social Behaviors in Psychiatrically Hospitalized Youth with Autism. *Autism: The International Journal of Research and Practice*, 23(7), 1740–1751.

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

- Grandin, T., Fine, A. H., O’Haire, M. E., Carlisle, G., & Gabriels, R. (2010). The Roles of Animals for Individuals With Autism Spectrum Disorder. In A.H. Fine (Red.), *Handbook on animal-assisted therapy: foundations and guidelines for animal-assisted interventions* (pp. 285-298). Academic Press is an imprint of Elsevier. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1016/B978-0-12-815395-6.00018-3>
- Gravrok, J., Bendrups, D., Howell, T., & Bennett, P. (2019). The experience of acquiring an assistance dog: examination of the transition process for first-time handlers. *Disability and Rehabilitation*, 43(1), 49–59. <https://doi.org/10.1080/09638288.2019.1615561>
- Gravrok, J., Howell, T., Bendrups, D., & Bennett, P. (2020). Thriving through relationships: assistance dogs' and companion dogs' perceived ability to contribute to thriving in individuals with and without a disability. *Disability and Rehabilitation. Assistive Technology*, 15(1), 45–53. <https://doi.org/10.1080/17483107.2018.1513574>
- Helder, C. (2022, 2 september). Antwoorden op Kamervragen over hulphonden [Kamerbrief]. Geraadpleegd van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-ac018cbb559efc38fa4e1c1d0eb7983c1b217148/pdf>
- Hulphond (2022, 10 november). *Krijg een inkijkje in de training van onze hulphonden in opleiding*. Geraadpleegd op 3 april 2024, van <https://www.hulphond.nl/hulphond-training/>
- JASP Team (2024). JASP (Version 0.18.3) [Computer software].
- Kessler, R. C., Amminger, G. P., Aguilar-Gaxiola, S., Alonso, J., Lee, S., & Ustün, T. B. (2007). Age of onset of mental disorders: a review of recent literature. *Current Opinion in Psychiatry*, 20(4), 359–364.
- Lindsay, S., & Thiyagarajah, K. (2021). The impact of service dogs on children, youth and their families: a systematic review. *Disability and Health Journal*, 14(3). <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2020.101012>
- Lloyd, J., Johnston, L., & Lewis, J. (2019). Psychiatric assistance dog use for people living with mental health disorders. *Frontiers in Veterinary Science*, 6, 166–166. <https://doi.org/10.3389/fvets.2019.00166>
- Lu, H., Cole, S. R., Howe, C. J., & Westreich, D. (2022). Toward a clearer definition of selection bias when estimating causal effects. *Epidemiology*, 33(5), 699-706.
- Lynam, D. R., Caspi, A., Moffitt, T. E., Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (2007). Longitudinal evidence that psychopathy scores in early adolescence predict adult psychopathy. *Journal of Abnormal Psychology*, 116(1), 155-165.

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

<https://doi.org/10.1037/0021-843X.116.1.155>

Mills, M. L. (2017). Invisible disabilities, visible Service Dogs: the discrimination of Service Dog handlers. *Disability & Society*, 32(5), 635–656.

<https://doi.org/10.1080/09687599.2017.1307718>

Nederlands Jeugdinstituut. (2023, 29 maart). *Ruim helpt jongvolwassenen heeft mentale problemen*. Geraadpleegd op 8 november 2023, van <https://www.nji.nl/nieuws/ruim-helpt-jongvolwassenen-heeft-mentale-problemen>

Rahman, M. A., Kundu, S., Christopher, E., Ahinkorah, B. O., Okyere, J., Uddin, R., & Mahumud, R. A. (2023). Emerging burdens of adolescent psychosocial health problems: a population-based study of 202 040 adolescents from 68 countries. *BJPsych Open*, 9(6). <https://doi.org/10.1192/bjo.2023.583>

Rijksuniversiteit Groningen. (2023, 18 augustus). *Scientist and Youth Collaborate to Improve the Application Process for Psychosocial Service Dogs*. Geraadpleegd op 10 januari 2024, van <https://www.rug.nl/news/2023/08/scientists-and-youth-collaborate-to-improve-the-application-process-for-psychosocial-service-dog>

Rintala D.H., Matamoros R., & Seitz L.L. (2008). Effects of assistance dogs on persons with mobility or hearing impairments: A pilot study. *Journal of Rehabilitation Research and Development*, 45(4), 489–504. <https://doi.org/10.1682/JRRD.2007.06.0094>

Rodriguez, K. E., Bibbo, J., Verdon, S., & O’Haire, M. E. (2020). Mobility and medical service dogs: a qualitative analysis of expectations and experiences. *Disability and Rehabilitation. Assistive Technology*, 15(5), 499–509. <https://doi.org/10.1080/17483107.2019.1587015>

Sanders, M. M. A. (2006). *De effecten van gevoelens op hart en hersenen* [Afstudeerscriptie, Rijksuniversiteit Groningen]. HeartMath Benelux. Geraadpleegd op 9 mei 2024, van https://www.heartmathbenelux.com/doc/Margreet_Sanders_afstudeerscriptie_deeffectenvangevoelensophartenhersen.pdf

Solomon, O. (2010). What a Dog Can Do: Children with Autism and Therapy Dogs in Social Interaction. *Ethos*, 38(1), 143-166. <https://doi.org/10.1111/j.1548-1352.2010.01085.x>

Stoker, P., Tian, G., & Kim, J. Y. (2020). Analysis of variance (ANOVA). In R.H. Ewing & K. Park (Red.) *Basic Quantitative Research Methods for Urban Planners* (pp. 197-219). Routledge. Geraadpleegd op 27 maart 2024 van, <https://public.ebookcentral.proquest.com/choice/publicfullrecord.aspx?p=6121022>

- Tedeschi, P., Fine, A. H., & Helgeson, J. I. (2010). Assistance animals: their evolving role in psychiatric service applications. In A. H. Fine (Red.), *Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice* (pp. 421-438). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/C2009-0-01976-X>
- Tsang, M. C. C., Bould, E., Lalor, A., & Callaway, L. (2023). ‘Community members aren’t aware that assistance animals come in all shapes and sizes, and help people with all kinds of disabilities’ – Experiences of using assistance animals within community living in Australia. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 18(6), 942–952. <https://doi.org/10.1080/17483107.2021.1938709>
- Wiggett-Barnard C., & Steel H. (2008). The experience of owning a guide dog. *Disability and Rehabilitation*, 30(14), 1014–1026. <https://doi.org/10.1080/09638280701466517>

Bijlages A. Basisvragenlijst

Q10 Hieronder vragen we nu eerst naar wat algemene gegevens.

Q11 In welke leeftijdscategorie val je?

- Jonger dan 16 jaar (vragenlijst wordt afgesloten)
  - Tussen de 16 en 18 jaar
  - Tussen de 19 en 21 jaar
  - Tussen de 22 en 26 jaar
  - Tussen de 27 en 30 jaar
  - Ouder dan 30 jaar (vragenlijst wordt afgesloten)
-

Q12 Ik ben...

- Man
  - Non binair
  - Vrouw
  - Ik beschrijf het liever zelf: _____
-

Q13 Wat is je achtergrond?

- Nederlandse achtergrond
  - Westerse migratieachtergrond
  - Niet-westerse migratieachtergrond
  - Ik beschrijf het liever zelf: _____
-

Q19 Hoe lang is je hond al bij jou? Dit mag ongeveer zijn.

_____

Q24 Nu komen een paar korte vragen over hoe het met jou en je hond ging in de afgelopen maand. Kies steeds de optie die het best past bij hoe je je over het algemeen voelde in de afgelopen maand. Er zijn geen goede of foute antwoorden.

Q26 Heb je je in de afgelopen maand fit en gezond gevoeld?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

Q27 Heb je je in de afgelopen maand vol energie gevoeld?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

Q28 Heb je je in de afgelopen maand verdrietig gevoeld?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

Q29 Heb je in de afgelopen maand voldoende tijd voor jezelf gehad?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

Q30 Heb je je in de afgelopen maand eenzaam gevoeld?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

Q31 Heb je in de afgelopen maand in je vrije tijd dingen kunnen doen die je wilde doen?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

Q32 Heb je in de afgelopen maand plezier gehad met anderen?

- Nooit
- Bijna nooit
- Soms
- Redelijk vaak
- Altijd

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

Q33 Heb je je in de afgelopen maand goed kunnen concentreren (oplettend)?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

Q34 Heb je in de afgelopen maand activiteiten buitenshuis gedaan zoals studie, werk, dagbesteding, een winkel bezoeken of een wandeling maken?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

Q49 Nu volgen een paar vragen over de rol van jouw assistentiehond in je leven.

Q50 Welke taken voert jouw assistentiehond voor jou uit? Als je hond nog in opleiding is, welke taken leert jouw hond dan om voor je uit te voeren?

Je mag de taken kort en algemeen verwoorden en je hoeft niet specifiek in te gaan op de redenen waarom je een assistentiehond hebt. *Bijvoorbeeld: Je kunt "signaleren" noemen, zonder dat je aangeeft waar de hond precies op signaleert.*

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

Q54 Op welke manier(en) heeft jouw assistentiehond verandering in jouw situatie gebracht? (je mag kort antwoorden en je hoeft niet specifiek in te gaan op de reden waarom je een assistentiehond hebt)

Q57 Kun je in maximaal 5 korte punten beschrijven wat jouw assistentiehond voor jou betekent? Dit mag heel kort zijn, of met steekwoorden

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____
- 4 _____
- 5 _____

Bijlage B. Kleine vragenlijst

Q11 In welke leeftijdscategorie val je?

- Jonger dan 16 jaar (vragenlijst wordt afgesloten)
  - Tussen de 16 en 18 jaar
  - Tussen de 19 en 21 jaar
  - Tussen de 22 en 26 jaar
  - Tussen de 27 en 30 jaar
  - Ouder dan 30 jaar (vragenlijst wordt afgesloten)
-

Q12 Ik ben...

- Man
  - Non binair
  - Vrouw
  - Ik beschrijf het liever zelf: _____
-

Q13 Wat is je achtergrond?

- Nederlandse achtergrond
  - Westerse migratieachtergrond
  - Niet-westerse migratieachtergrond
  - Ik beschrijf het liever zelf: _____
-

Q26 Heb je je in de afgelopen twee weken fit en gezond gevoeld?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

Q27 Heb je je in de afgelopen twee weken vol energie gevoeld?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

Q28 Heb je je in de afgelopen twee weken verdrietig gevoeld?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

Q29 Heb je in de afgelopen twee weken voldoende tijd voor jezelf gehad?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

Q30 Heb je je in de afgelopen twee weken eenzaam gevoeld?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

Q31 Heb je in de afgelopen twee weken in je vrije tijd dingen kunnen doen die je wilde doen?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

Q32 Heb je in de afgelopen twee weken plezier gehad met anderen?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

Q33 Heb je je in de afgelopen twee weken goed kunnen concentreren (oplettten)?

- Nooit
  - Bijna nooit
  - Soms
  - Redelijk vaak
  - Altijd
-

Q34 Heb je in de afgelopen twee weken activiteiten buitenshuis gedaan zoals studie, werk, dagbesteding, een winkel bezoeken of een wandeling maken?

- Nooit
- Bijna nooit
- Soms
- Redelijk vaak
- Altijd

Bijlage C. Codeerboeken**Tabel C1***Codeerboek vraag Uitvoerende Taken*

Categorie	Beschrijving	Voorbeeld
ADL-taken	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond dagelijkse handelingen verricht voor de respondent.	“Licht aan doen”, “Medicatie brengen”
Veiligheid	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond veiligheid biedt voor de respondent.	“Veiligheidsgevoel”, “Mij veilig houden”
Signaleren	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond verandering bij de respondent signaleert en hierbij een eventuele aanval kan voorkomen.	“Signaleren wanneer het niet goed gaat”, “Mijn hond likt mijn polsen wanneer ik gestrest ben”
Dissociaties	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond toestand van verlaagd bewustzijn bij de respondent onderbreekt.	“Uit herbeleving halen”, “Dissociaties onderbreken”
Spiegelen	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond gedragingen van de respondent terugkaatst om te reflecteren.	“Spiegelen in mijn gedrag” “Spiegelen in mijn grenzen aangeven”

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

Maatje, minder eenzaam	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond ervoor zorgt dat de respondent zich minder eenzaam en alleen voelt.	“Er simpelweg zijn en niet alleen zijn”, “Onvoorwaardelijke vriend”
Sociale situaties	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond ondersteuning biedt aan de respondent, zodat de respondent weer ergens naar toe durft te gaan of iets durft aan te gaan.	“Begeleiden met dingen ondernemen”, “Ondersteunen bij openbaar vervoer”, “Dingen samen doen”
Geleide taken	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond ondersteuning biedt bij het verlaten van een ruimte.	“Uitgang zoeken”, “Naar buiten geleiden”
Structuur en zelfzorg	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond ondersteunt bij het bieden van structuur aan de respondent.	“Mij wakker maken”, “Ritme geven”
Ingrijpen	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond ingrijpt zodra een respondent in een aanval zit.	“Mij uit aanvallen halen”, “Prikkelreductie”
Deep Pressure Therapy	Alle omschrijvingen waarbij het gewicht van de psychosociale assistentiehond gebruikt wordt om	“Kop op schoot”, “Op schoot liggen”, “Diepe druk”

	kalmerende druk op de respondent uit te oefenen.	
Wekken bij nachtmerries	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond aanvoelt dat er een nachtmerrie aankomt bij de respondent en hierbij wekt.	“Wakker maken bij nachtmerries”
Motivatie voor het leven	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond ondersteuning biedt bij het creëren van meer zelfstandigheid en levenslust.	“Ze heeft mijn leven 360 graden gedraaid”, “Ik ben minder afhankelijk van andere mensen”
Crowd Control	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond ondersteuning biedt bij het loodsen door een mensenmassa.	“Weg door groep mensen zoeken”
Steun bieden en troost	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond ondersteuning biedt aan de respondent bij emoties.	“Kalmeren”, “Steun als ik verdrietig ben”
Blokken	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond ervoor zorgt dat mensen op afstand blijven van de respondent.	“Bufferen tussen mij en mensen op straat”, “Mensen blokkeren”

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

Overig	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond ondersteuning biedt aan de respondent en niet in de andere categorieën vallen.	“sneller helpen keuzes maken bij boodschappen doen”, “Oorkappen komen brengen”
---------------	---	---

Tabel C2*Codeerboek vraag situatie verandering*

Categorie	Beschrijving	Voorbeeld
Minder angstig	Alle omschrijvingen die aangeven dat de respondent minder angstig is of rustiger is geworden.	“Doe alles met zoveel meer gemak”, “Minder stress”
Voel mij veiliger	Alle omschrijvingen die aangeven dat de respondent zich veiliger voelt.	“Vertrouwen die niemand anders mij in die mate kan bieden”, “Ik kan nu alleen thuisblijven”
Signaleert (spanning) en kan mij uit aanvallen halen	Alle omschrijvingen waarop de hond verandering bij de respondent signaleert en uit aanvallen haalt.	“Zij filtert prikkels voor mij”, “Ik kan door hem m’n emoties beter reguleren”
Ik durf weer te ondernemen	Alle activiteiten waarin de respondent aangeeft minder afhankelijk te zijn, samen met de hond ergens naar toe gaat of iets weer durft aan te gaan.	“Ik durf weer in het OV”, “Ik ben nu veel zelfstandiger”

Kom ik de deur weer uit.	Alle omschrijvingen waarop de respondent aangeeft weer naar buiten te gaan.	“Blijf in beweging”
Samen en minder eenzaam	Alle omschrijvingen waarop de respondent aangeeft zich minder eenzaam te zijn en steun te ervaren van de hond.	“Maatje/ motivatie door te vechten”, “Ze is er onvoorwaardelijk voor me zonder oordelen”
Kom ik in contact met anderen	Alle omschrijvingen waarop de respondent aangeeft sociale contacten te hebben.	“Ze heeft ervoor gezorgd dat ik weer communiceerde over hoe het ging met me”, “Naar vrienden en familie”
Verantwoordelijkheid nemen	Alle omschrijvingen waarop wordt aangegeven dat de hond meer verantwoordelijkheid en zelfvertrouwen met zich meebrengt.	“Kom steeds meer voor ons en mijzelf op”, “Verplichting goed voor mezelf en haar te zorgen”
Geeft mij structuur	Alle omschrijvingen waarop de respondent aangeeft meer structuur te krijgen door de hond.	“Ze geeft me een reden om op te staan in de ochtend”, “Optijd te eten”
Minder zorg of medicatie	Alle omschrijvingen die aangeven dat de respondent minder gebruik maakt van de zorg of medicatie.	“Nu stabiele periode”, “Ik kan zelfstandig wonen”
Kan ik weer naar school of werk	Alle omschrijvingen waarop de respondent aangeeft weer naar school of werk te gaan.	“Training bij ExpEx tot ervaringsdeskundige”, “Ik durf weer naar school toe zonder paniekaanvallen te krijgen”

PSYCHOSOCIALE ASSISTENTIEHONDEN EN LEVENSKWALITEIT

Slaap ik beter	Alle omschrijvingen waarop de respondent aangeeft beter te slapen.	“Ik slaap nu met de lampen uit”, “Alleen slapen”
Levensvreugde terug	Alle omschrijvingen waarop de respondent aangeeft weer (met plezier) te leven.	“Zingeving gevonden”, “Ze heeft mijn leven 360 graden gedraaid”
Overig	Alle omschrijvingen waarbij de psychosociale assistentiehond veranderingen heeft gebracht in het leven van de respondent en niet in de andere categorieën vallen.	“Ik kan beter omgaan met mijnhandicap door de taken die zij uitvoert” “Energie heb”
